[א]והתנן [א]שני אחין חרשין נשואין שתי אחיות פיקחות או שתי אחיות חרשות או שתי אחיות אחת פיקחת ואחת חרשת וכן שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין פיקחין או לשני אחין חרשין או לשני אחין אחד פיקח ואחד חרש הרי אלו פטורות מן החליצה ומן היבום ואם היו נכריות יכנסו ואם רצו להוציאן יוציאו [ב]אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא אמר רבי יוחנן חלוקין עליו חביריו על רשב"ג אמר אביי אף אנן נמי תנינא [ב ג]נישטת לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית מאי עולמית לאו אע"ג דיכול לדבר מתוך הכתב אמר רב פפא אי לאו דאשמועינן ר' יוחנן הוה אמינא רשב"ג לפרושי טעמא דת"ק הוא דאתא ומאי עולמית אע"ג דחזינא ליה דחריף אי נמי לכדרבי יצחק [ד]דא"ר יצחק דבר תורה שוטה מתגרשת מידי דהוה אפיקחת בעל כרחה ומה טעם אמרו אינה מתגרשת [ג]שלא ינהגו בה מנהג הפקר: **מתני'** [ד]אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להן כתובו אמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו: **גמ'** טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו נותנין מני ר"מ היא דאמר מילי מימסרן לשליח אימא סיפא עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו אתאן לר' יוסי דאמר [ה]מילי לא מימסרן לשליח רישא ר"מ וסיפא רבי יוסי [ו]אין רישא ר"מ וסיפא רבי יוסי אביי אמר כולה רבי מאיר היא והכא במאי עסקינן דלא אמר תנו אי הכי עד שיאמר תנו מיבעי ליה אלא הכא במאי עסקינן דלא אמר לבי תלתא א"ה עד שיאמר לשלשה מיבעי ליה אלא כולה רבי יוסי היא והכא במאי עסקינן דלא אמר אמרו אי הכי עד שיאמר אמרו מיבעי ליה ועוד [ז]מי מודה רבי יוסי באומר אמרו [ח]והתנן כתב סופר ועד כשר [ט]ואמר רבי ירמיה חתם סופר שנינו ואמר רב חסדא מתניתין מני

ר'

שני אחין חרשים. כיון דהם חרשים לא איכפת לן בנשותיהן אם הן (א) אחת פקחות דמ"מ הם לא כנסו אלא ברמיזה: **וכן שתי אחיות חרשות.** לא איכפת לן בפקחות של בעלים דהן לא נכנסו אלא ברמיזה לפיכך פטורות מן החליצה דיוצאה משום אחות אשה דכל עריות פטורות מן החליצה: **ואם היו נכריות.** ומת אחד מהן השני אינו יכול לחלוץ מפני שהוא חרש או שהיא חרשת ואינה יכולה לומר מאן יבמי אלא יכנסו: **ואם רצו להוציאן.** אחרי כן יוציאו דאתי גט חרש ומפקע זיקת קידושי חרש אלמא היכא דנפלה ליה מאחיו חרש מפיק ולא גזרינן אטו אחיו פקח: **כדשנין מעיקרא.** דנפלה ליה מאחיו פקח: **חלוקין עליו חביריו.** דאפי' פקח ונתחרש אינו יכול לגרש ואפי' יודע לכתוב ולא תימא רשב"ג מפרש מילתיה דתנא קמא דהכי שמיע ליה לרבי יוחנן דמיפלג פליג: **נישטת.** היא משניסת: **לא יוציא.** אסור להוציאה. ואע"פ שפקחת ונתחרשה יוצאה דאשה לא בעינן דעתה שהרי יוצאה לרצונה ושלא לרצונה היכא דנשטת אמור רבנן לא יוציא דכיון שאינה יודעת לשמור עצמה ינהגו בה הפקר בזנות וכן מפרש לקמן: **ואע"ג דחריף.** אבל מדבר מתוך הכתב לא ממעט: **אי נמי.** האי עולמית לכדרבי יצחק אתא למידק מינה מדקתני סיפא עולמית ורישא לא תנא עולמית משום דרישא דרבנן כדרבי יצחק וסיפא דאורייתא דגבי מגרש בעינן דעתו שהאיש אינו מוציא אלא לרצונו: **אפיקחת בעל כרחה.** מתגרשת ואע"פ שלא מדעתה: **מתני' אמרו לו.** לבריא או לשכיב מרע חכם: **נכתוב גט לאשתך.** שלא תזקק ליבם: **ואמר להם כתובו.** והם אמרו לו לסופר כו': **גמ' טעמא דלא אמר להם תנו.** כלא כתבו דכיון דלאמר להם כתבו מקפיד היה בדבר שלא יאמרו לאחר ויכתוב שבושת הוא לו לגלות שאינו יודע לכתוב גט והא אפי' ר"מ מודה [כ]לקמן בפרק התקבל שאם אמר כתבו גט לאשתי אפילו אמר לב"ד לא עשאם ב"ד להרשות את אחרים על כך: **הא אמר תנו.** גט לאשתי ולא אמר כתבו אומרים לאחרים ויכתבו ויתנו דעשאן ב"ד. ועל כרחין כגון שהיו שלשה דאילו לשנים אפי' ר"מ מודה שאפי' לא אמר כתבו אלא תנו צריכים הם עצמם לכתוב דהכי תנן לקמן[ל] אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו ותנו גט לאשתי יכתבו הם עצמם ויתנו אבל אמר לשלשה תנו יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו מפני שעשאם ב"ד דברי ר"מ ופליג רבי יוסי עליה דאפילו לשלשה נמי אע"ג דלא אמר כתבו צריכין הם עצמם לכתוב ומתניתין דנקט כתבו משמע דאי לא אמר כתבו לא הוי פסיל האי גיטא וכגון שהיו שלשה ורבי מאיר היא: **דאמר מילי מימסרן לשליח.** דרך ארץ הוא לעשות שליח דברים והוי נמי בדברים שלותו של אדם כמותו הלכך היכא דהוו ג' דאיכא למימר עשאן ב"ד לומר לאחרים אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתומו: **עד שיאמר לסופר כתוב.** משמע דאין לך לד היתר לומר לאחרים לכתוב אלא השומע מפיו הוא יכתוב ואפילו שלשה ואפי' לא אמר כתבו: **הכא במאי עסקינן.** הך סיפא דקתני עד שיאמר לסופר עצמו: **דלא אמר תנו.** כלא כתבו והכי קאמר האומר כתבו אינו כשר אלא א"כ אמר לסופר עצמו: **אי הכי.** כיון דאיכא לד היתר לומר לאחרים הכי איבעי ליה למיתני אינו גט עד שיאמר תנו כלא כתבו וכל שכן פשיטא דכי אמר לסופר עצמו אלא ודאי דוקא קאמר סיפא כאומר תנו: **והכא במאי עסקינן דלא אמר לשלשה.** ובשנים מודה ר"מ דאפילו אמר תנו כותבין הן עצמן דלא עשאם ב"ד: **אלא כולה רבי יוסי היא.** והא דנקט ברישא כתובו לאו למידק דאילו אמר תנו כלא כתבו אומרים לאחרים ויכתבו אלא היינו טעמא דפסול דלא אמר אמרו והכי דייקת מינה טעמא דלא אמר אמרו הא אמר אמרו לשנים אמרו לפלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתומו ואמרו לאותו סופר וכתב ולאותן עדים וחתמו שפיר דמי דמודי רבי יוסי בהא שהרי עשאן שלוחין לכך: **וא"ר ירמיה חתם סופר שנינו.** לא תימא דמתכשר גט בחתימת עד אחד וכתב יד סופר שני אלא הכי קאמר חתם הסופר בגט עד ועד שני עמו כשר: **ואמר רב חסדא.** מתני' דמתכשר להחתים סופר בגט:

ר'

אי נמי לכדרבי יצחק. אביי נמי דייק עולמית לכדרבי יצחק בפרק חרש (יבמות קיג:) דקאמר התם אף אנן נמי תנינא (ב) כדרבי יצחק ודייק מדקתני עולמית גבי נשתטה ולא תנא גבי נישטת היא אלא דהכא דייק מדקתני עולמית אתרוייהו אנתחרש ונשתטה הא דקתני ליה אחרש אשמועינן אפי' יכול לדבר ע"י כתב ואנשתטה לכדרבי יצחק ורב פפא דחי דמ"מ איכא למימר דלא אתא עולמית אלא לכדרבי יצחק גרידא: **הכא** במאי עסקינן דלא אמר תנו. וא"ת וכי לא ידע שיקשה לו עד שיאמר תנו מיבעי ליה דמכח זה דקדק תחלה דסיפא כרבי יוסי מדקתני עד שיאמר לסופר כתוב ולא קתני עד שיאמר תנו וי"ל דהמתרץ סבר דלהכי לא תנא עד שיאמר תנו משום דלכך שמעינן ליה מדיוקא דרישא דקתני כתבו משמע הא אמר תנו נותנין ולהכי אשמועינן בסיפא דבכתבו לא מהני עד שיאמר לסופר כתוב וטעמא דרישא קמפרש דלהכי לא מהני מה שעשו אחרים בלשון כתובו משום דמילי לא מימסרן לשליח ולא מהני עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ופריך עד שיאמר תנו מיבעי ליה דכיון דלא שמעינן ליה אלא מדיוקא דרישא הוה ליה למיתני בסיפא בהדיא עד שיאמר תנו: **הכא** במאי עסקינן דלא אמר לתלתא. ה"נ תימה וכי לא ידע שיקשה לו עד שיאמר לג' מיבעי ליה ועוד דאי בדלא אמר לתלתא מאי איריא כתבו תנו נמי לא מהני וי"ל דהשתא מוקי רישא בכל ענין בין אמר לג' בין אמר לשלשה ומשום שלשה נקט כתבו דהא אם אמר תנו נותנין ולהכי לא מצי למיתני בסיפא עד שיאמר לשלשה דהא בשלשה נמי מיירי דכתבו לא מהני אפי' בשלשה ומ"מ פריך דה"ל למיתני בסיפא ולפרש בהדיא עד שיאמר לשלשה תנו: **הכא** במאי עסקינן דלא אמר אמרו. סלקא דעתא דלא שייך לאקשויי עד שיאמר אמרו מיבעי ליה דניחא ליה למינקט דומיא דרישא שהבעל מצוה לעדים עצמם לעשות אבל אומר אמרו אומר לאחרים שיאמרו לעדים לעשות וא"ת השתא דמוקי לה כרבי יוסי אמאי נקט כתבו הוה ליה למינקט תנו וכ"ש כתבו ועוד כיון דכתבו לאו דוקא והוא הדין תנו נימא דהוא הדין נמי אמרו ותיתי שפיר סיפא עד שיאמר לסופר כתוב כו' ויש לומר דלא חש למיתני תנו דמסיפא שמעינן דהוא הדין תנו מדלא תנא עד שיאמר תנו:

ומשום

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה יז סמג עשין נה טוש"ע אה"ע סי' קעה סעיף יג:

כז ב ג מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה כג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קיט סעי' ו:

כח ד מיי' שם פ"ב הלכה ה סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכ סעיף ד:

◆

מוסף רש"י

שני אחין חרשין. נישואיהן שוין בין שהן פקחות בין שהן חרשות בין אחת פקחת ואחת חרשת, שהרי כניסתן לבעליהן ברמיזה, וכן שתי חרשות כניסתן ברמיזה ואע"פ שהן פקחין, או אחד פקח ואחד חרש נישואיהן שוין, הילכך יוצאת היבמה משום אחות אשה (יבמות קי:) דהואיל ושתיהן חרשות או שניהן חרשים, קידושי זו כך קידושי זו, ואתו קידושין דאשתו ומפקעי זיקה (שם קיב:). **ואם היו נכריות.** ומת אחד מהן יכנוס השני, דלאו בר חליצה הוא או היא אינה בת חליצה (שם קי:) שאין חליצה בחרשת וחרש שאינן באמר ואמרה, ואחר כך אם רצו יוציאו בגט, דאתא גט ברמיזה ומפקיע נישואין דידיה וזיקת אחיו דהוה ברמיזה (שם קיב:). **נישטת לא יוציא.** בגמרא מפרש שלא ינהגו בה מנהג הפקר ותקנתא דרבנן היא (שם). **נתחרש הוא.** לאחר קידושין, הואיל וקידושיה גמורים היו לא יוציא עולמית (שם). **מילי לא מימסרן לשליח.** אין בדברים כח להיות חוזרים ונמסרים לאחר (לעיל כט.). **כתב סופר ועד כשר.** כלומר כתב סופר וחתם עד אחד כשר (לקמן פו:). **חתם סופר שנינו.** האי כתב סופר דקתני, חתם הוא, שאם חתם הסופר כעד ועד אחר עמו כשר (לעיל סו:) דהוה להו ב' עדים, ואשמועינן מתניתין דלא חיישינן למימר הבעל לא צוה שיחתום הסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו ואתו הנך שלוחין למיסמך אספרא ואחתמוהו, להא לא חיישינן (לקמן פח.).

◆

תוספות רי"ד

קדושי תורה ואין לו כח להפקיעם לא ברמיזה ולא בכתבו וק' לרב כהנא אמר רב ומהדר תנאי הוא דתניא ארשב"ג בד"א בחרש מעיקרו אבל פקח ונתחרש הוא כותב ואחרים חותמין על כתב ידו. פי' בד"א שאין סומכין על כתב ידו אלא בחרש מעיקרא שלא למד לכתוב מדעת אבל פקח ונתחרש שלמד הכתיבה בעודו פקח סומכין על כתבו והוא כותב הגט ואחרים חותמין עליו ונותנו לאשתו ומפקיע קדושי פקחותו כרב כהנא אמר רב: ומקשה חרש מעיקרו לא ארורבה (מיקלקל) כשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה ובכל רמזיו סומכין וכ"ש על כתיבתו ומהדר אי באשתו הכי נמי הכא במאי עסקינן ביבמתו יבמתו דנפלה ליה ממאן אילימא דנפלה ליה מאחיו חרש סוף סוף כשם

מסורת הש"ס

א) יבמות קי: קיב:, ב) ס"א אלמא לא גזרינן חרש אטו פקח, ג) שם, ד) שם קיג:, ה) [לעיל כט. וש"נ], ו) אמר אביי אין רישא ר"מ וסיפא ר"י רבא אמר כולה ר"מ ס"א מ"י, ז) [לעיל פו: לקמן עב.], ח) לעיל סו: לקמן פו: פו., ט) [לעיל סו: לקמן פח.], י) [נ"ל אחיות], כ) [ולפנינו היא לעיל סו:] פי' תוס' לעיל ר"פ התקבל, ל) [ולפנינו היא לעיל סו:].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שני אחין וכו' אם הן פקחות כצ"ל ותיבת אחת נמחק: (ב) תוס' ד"ה אי נמי וכו' נמי תנינא לדרבי יצחק:

◆

תוספות רי"ד (המשך)

שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה אלא דנפלה ליה מאחיו פקח נמצא עכשיו דפליגי רבנן ורשב"ג בכתיבת החרש דרבנן סברי חרש לא יועילו רמזיו ולא כתיבתו לגבי גט וכגון שכנס בעודו פקח שקדושיו קדושי תורה דאי בחרש מעיקרו ליכא מאן דפליג דכשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה ואתא רשב"ג למימר איזו כתיבת חרש אין סומכין עליה מחרש מעיקרו שלא למדה מדעת אותה כתיבה ודאי לא מהניא גבי יבמתו שנפלה לפניו מאחיו פקח שאין ביאתו וגיטו חשובים להפקיע זיקה דאורייתא ואפילו ע"י כתב אבל בכתיבת פקח ונתחרש שלמדה בעודו פקח מהניא כתיבתו לאחר שנתחרש להפקיע קדושי פקחותו ואע"פ שרמזיו אין מועילין כתיבתו מועלת ורב כהנא אמר רב דאמרי כרשב"ג: א"ר יוחנן חלוקים עליו חביריו על רשב"ג. פי' היא הברייתא שהבאנו למעלה ואתא ר' יוחנן למימר דרשב"ג דאמר בד"א בחרש מעיקרו לאו לפרושי דת"ק קאמר ולא אתי לאיפלוגי עליה אלא קים ליה לר' יוחנן דמיפליג פליגי: אמר אביי אף אנן נמי תנינא נשתטת לא תצא. פי' מפני שאין לה יד ואין לה דעת לשמור גיטה. נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית מאי עולמית לאו אע"ג שיכול לדבר מתוך הכתב שאין לחלק בין כתיבתו לשאר רמזיו וכיון דרבנן פליגי עליה דרשב"ג וסתם מתני' דיבמות נמי פליגא עליה הלכה כסתם מתני' ולקמן בפרקין נמי אמרינן לאפוקי מדרב כהנא אלמא לית הלכתא כותיה שאין סומכין על כתיבתו כמו שאין סומכין על רמיזותיו להפקיע קדושי פקחות: מתני' אמרו לו נכתוב גט לאשתך אמר להם כתובו אמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ודייקינן טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו (נותנין) ומתני' מני ר' מאיר היא דאמר מילי ממסרן לשליח אימא סיפא עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו אתאן לר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח